

VERSCHEIDENHEDEN ONDER DE LEEUWEN.

De heer OUSTALET maakte, een tiental jaren geleden, bij gelegenheid van de geboorte van twee leeuwenwelpen in den Jardin des plantes, gewag van de verschillen, die men opmerkt in de kleur van de vacht der leeuwen en in de ontwikkeling van hunne manen, naarmate van den leeftijd dezer dieren en van het land waaruit zij afkomstig zijn. Volgens eenige schrijvers zouden daarmede eenige osteologische bijzonderheden gepaard gaan, die recht zouden kunnen geven om verscheidene soorten of althans rassen van leeuwen aan te nemen. Thans, nu de menagerie van de Jardin des plantes in het bezit is gekomen van twee jonge leeuwen, den President der Fransche republiek ten geschenke gegeven door MENELIK, koning van Choa, komt de heer OUSTALET op die verscheidenheden terug ¹, en ik meen dat de opneming van zijne studie in dit Album aan de lezers daarvan niet ongevallig zal zijn.

»Men weet», zegt de heer OUSTALET, »dat gedurende een gedeelte van het quaternaire tijdvak in westelijk Europa een groot verscheurend dier leefde, dat men dikwijls onder den naam van »holenleeuw» aanduidt, ofschoon dat dier, te oordeelen naar zijne fossile overblijfselen, ook zekere bijzonderheden van den tijger bezat. Dat dier verdween echter lang vóór het historisch tijdvak. Maar, veel korter geleden, ten tijde van HERODOTUS, ARISTOTELES en PAUSANIAS, woonden er nog in het zuidoosten van Europa, en meer bepaald in Macedonië, Thracië en Thessalië, leeuwen, die met de onze overeenkwamen. Zij waren daar zelfs in aanmerkelijk aantal, zoodat de lastdieren in het leger van XERXES, op zijn tocht door Pæonië, veel te lijden hadden van de leeuwen, die uit de naburige gebergten in de vlakke nederdaalden. Volgens de Heilige Schrift bestonden zij oudtijds in Syrië en Babylonië, maar tegenwoordig vindt men in Azië geene leeuwen, behalve in Afghanistan, Turkestan, Perzië en op enkele punten van Arabië. In het noorden van Afrika zijn zij ook zeer zeldzaam geworden en

¹ *La Nature*, 30 Janv. 1892 pag. 133.

men zou veel moeite hebben om in deze gansche streek de zeshonderd leeuwen te verzamelen, die de Romeinen tegelijk met elkander in den circus deden verschijnen. Evenwel heeft, een twaalfstal jaren geleden, de Fransche regeering nog premiën betaald voor de vernieling van 53 leeuwen, 49 leeuwinnen en 9 welpen, die in verschillende streken van Algerië gedood waren. Deze groote vleescheters zijn integendeel zeer verspreid in Senegambië, in Soedan, in Abyssinië, in Choa en in het land der Somali. Een dertig jaren geleden, ten tijde toen LIVINGSTONE zijne reis van de Kaap de goede hoop naar Loango, dwars door het binnenland van Zuid-Afrika, volvoerde, kriede het nog van leeuwen in het land der Makololos en der Bechuanen, waar zij bij 't volle daglicht het vee aanvielen, en waar de beroemde reiziger zelf eens gevaar liep om door een van die dieren verscheurd te worden. Men mag dus veronderstellen, dat zij nog in groot aantal aanwezig zijn in de nog niet onderzochte streken van æquatoriaal Afrika, waar ontzaglijke kudden van herkauwende dieren hun een gemakkelijke prooi aanbieden.

Onder die levensvoorwaarden, dat is te zeggen overal waar zij zich vrij kunnen ontwikkelen en overvloedig voedsel onder hun bereik vinden, bereiken de leeuwen eene veel grootere statuur dan in de landen waar hunne voeding schaarsch is en zij van alle kanten worden vervolgd. Hunne geheele lengte, gemeten van het uiteinde van den snuit tot dat van den staart, stijgt soms tot 2.60 M. of zelfs 2.90 M., terwijl die lengte gewoonlijk niet boven 2.50 M. en in sommige gevallen slechts 2.10 M. bedraagt. De uitwendige omstandigheden, het klimaat en den aard van den bodem moeten ook invloed uitoefenen op den overvloed van manen en de schakeering der vacht, en het zou niet te verwonderen zijn zoo de leeuwen der zandige of met dorre rotsen bezaaide woestijnen die rosse kleur bezaten, die de liverei der steppendieren uitmaakt, terwijl daarentegen de leeuwen der bergen of der boomrijke en met water doorsneden dalen eene donkerder kleuring, rood- of bruinachtige tinten, meer of min met zwart besprenkeld aanbieden. Maar om te dezen aanzien tot zekerheid te komen zou men eene monographische studie van den leeuw moeten ondernemen en de ternien van eene lange reeks van exemplaren met elkander moeten vergelijken, waarvan de herkomst strikt bepaald is. Inderdaad, ofschoon elke menagerie, die zich respecteert, verscheidene van die dieren bevat, ofschoon alle groote musea eenige daarvan in hunne vitrines tentoonstellen, bezit men over de leeuwen van

zekere landen geen andere dan elkander wedersprekende gegevens. Zoo zijn op dit oogenblik de leeuwen van Guzzerat, die naar 't schijnt niet alleen gevonden worden in de provincie van dien naam, maar ook langs de Perzische golf en zelfs tot in Arabie, nog onvoldoende bekend en worden zij in zekere klassieke werken als de kleinste der leeuwen beschreven, terwijl zij in andere werken, wat betreft hunne afmetingen, gerangschikt worden onmiddellijk na de leeuwen van de Kaap, die de grootste van allen zijn.

Volgens SMEE en eenige andere nieuweren zijn die leeuwen van Guzzerat van een vrij donker roodachtig rosse kleur bij de jongere individuen, en van eene lichte en meer gelijke bij de ouden. Zij doen zich onmiddellijk kennen door hunne korte en gekroesde manen, die een eenvoudige kap vormen, welke den kop en de keel bedekt en op den nek plotseling ophoudt. Dit neemt men ook waar bij een exemplaar in het museum, dat, waarschijnlijk bij vergissing, als uit Zanzibar afkomstig wordt aangeduid. Maar men ontmoet die gesteldheid der manen niet bij andere leeuwen, die men in de onmiddellijke nabijheid van die van Guzzerat aantreft, en die men gewoonlijk leeuwen van Perzie noemt. Bij dezen zijn de manen altijd wat meer ontwikkeld, echter zonder dat zij zich zoo ver naar de schouders uitstrekken als bij de leeuwen van Algerië; zij worden gevormd door lange lokken, die langs de zijden van den kop en den hals neervallen en sterk vermengd zijn met zwarte haren. Een franje van zwarte haren, bekleedt het onderste gedeelte van den buik en de staart eindigt in een dikke kwast van dezelfde kleur. De algemeene kleur is bij beide geslachten licht roodachtig geel, naar het grijs of isabelkleurig trekkende, en de groote der volwassenen is altijd minder dan die der afrikaansche leeuwen. Het is zeker dat tot deze variëteit, die thans tot Perzie en verschillende streken van Afghanistan beperkt is, de leeuwen behoorden, die oudtijds leefden in het noorden van Griekenland, in Syrië en in Mesopotamie.

Volgens eenige schrijvers zouden er in Zuid-Afrika twee soorten van leeuwen zijn, de *gele* leeuwen, vrijwel gelijkende op die van Senegambië, en de *bruine*, meer gelijkende op die van Noord-Afrika en zeer veel geduchter dan de gele. Het is inderdaad zeer mogelijk en zelfs waarschijnlijk, dat leeuwen, van dezelfde type als die van de Senegal, zich dwars door Centraal-Afrika uitstrekken tot in de streken die bewoond worden door de leeuwen van de Kaap, die veel over-

eenkomen met die van Barbarije, maar grooter zijn dan deze.¹ Echter spreken DELEGORGUE en LIVINGSTONE slechts van leeuwen met donkere manen en tot dat type behoort ook een exemplaar in de verzameling van het museum, dat opmerkelijk is wegens zijne krachtige afmetingen, zijne rijkelijk met zwarte haren vermengde manen, zijn van anderen met eene donkere franje voorzien buik, en zijne roodachtig rosse vacht, aan de pooten voorzien van onduidelijke strepen.

Het meerendeel van deze kenmerken vindt men, met geringere afmetingen, terug in den leeuw van Algerië, die deel uitmaakt van dezelfde verzameling en bij wien de geheele kop, de hals en het voorste gedeelte des lichaams overdekt is met lenige en dichte manen, die achterwaarts verder reiken dan de schouders, van anderen in de buikfranje uitloopen en een dubbelen donkeren band vertoonen, die gevormd wordt door de uiteinden der zwarte, met de rosse gemengde haren. Dit dier kan aangemerkt worden als de type van den leeuw van Barbarije, die, volgens FITZINGER en DE ROCHEBRUNE, niet tot dezelfde soort behoort als de leeuw van Senegambië. Inderdaad bereiken de mannelijke leeuwen van West-Afrika nooit eene zoo indrukwekkende statuur als die van Noord- en Zuid-Afrika; hunne kleur is helder geel, en zij zijn op de zijden en het achterdeel geteekend met eenige rondachtige vlekken. Hunne manen, gelijkmatig ros, zijn minder lang en dicht dan bij de leeuwen van Algerië en Tunisië, verlengen zich niet tot aan den rug en loopen niet in een buikfranje tusschen de pooten uit. Eindelijk zou volgens DE ROCHEBRUNE de schedel niet denzelfden vorm vertoonen als die der Algerijnsche leeuwen; want van boven gezien is de schedel bij de eersten ovaal, bij de anderen meer ruitvormig en van mindere capaciteit, de crista occipitatis veel sterker uitgedrukt, het voorhoofd platter, enz.

¹ G. THOMPSON, in zijne naar het schijnt weinig bekend geworden en toch zeer belangrijke *Reizen en ontmoetingen in het zuiden van Afrika*, uit het Engelsch vertaald en in 1828 te Groningen uitgegeven, zegt (2e deel bladz. 376) dat de Boeren een gelen en een bruinen leeuw onderscheiden, welke laatste door hen ook wel *zwarte leeuw* wordt genoemd. THOMPSON, — die ruim 30 bladzijden aan den leeuw wijdt, — betwijfelt echter dat verschil. Intusschen beweert men ook in Noord-Afrika het bestaan aldaar van twee soorten van leeuwen, den zwarten of liever donkerbruinen leeuw met zwarte manen, en den rosharigen. De eerste is de meest gevreesde, doch de rosharige is grooter en slanker. Zie verder hierover en over het leven en de gewoonten van den Noord-Afrikaanschen leeuw: *De leeuwen in Noord-Afrika*, door DE JONG VAN RODENBURGH, in *Album der Natuur* 1854, bladz. 259.

FITZINGER neemt in zijne monographie der kattenfamilie aan dat dezelfde type van leeuwen van den Senegal af tot in Sennaar, Abyssinië, Choa en het land der Somalis wordt aangetroffen. Echter verschilt een exemplaar, uit Soedan afkomstig en in de meer gemelde verzameling bewaard, — ofschoon tot de Senegalsche leeuwen naderende door het gemis van eene buikfranje — zeer bepaald van den Senegalschen door de gesteldheid en de kleur van zijne manen, die ruig tusschen de ooren en sterk met zwarte haren gemengd zijn, met een dubbelen donkeren band. Dit exemplaar gelijkt integendeel geheel op de leeuwen van Sennaar, door PAUL GERVAIS beschreven en afgebeeld in zijne *Histoire naturelle des mammifères*, en op de leeuwen van Choa, waarvan de Jardin des plantes er thans vier bezit. Twee van deze dieren, een mannelijke van vijf jaren, wien men den naam van JEAN BART gegeven heeft, en een wijfje, genaamd FATMA, zijn eenige jaren geleden aan het Museum gegeven door wijlen den heer GRÉVY; de beide anderen, ongeveer twee jaren oud, LARCO en DESTA, zijn door den heer CARNOT, President der Fransche republiek, die ze van Koning MENELIK van Choa ontvangen had, aan dezelfde inrichting geschonken.

De leeuw JEAN BART is inderdaad prachtig; met zijn kop, gedekt door eene soort van paruk, waarvan de lokken zich trots op het voorhoofd verheffen, het gelaat insluiten en majestueus op den nek neervallen, heeft hij zulk een trotsch voorkomen dat niemand in de verzoeking zal komen een ontijdige gemeenzaamheid met hem aan te knopen. FATMA daarentegen ziet er goedaardig uit en laat zich vrij gaarne door haren oppasser streelen. Wat de twee jonge leeuwen aangaat, deze hebben het voorkomen van groote Deutsche doggen, met slanke vormen; hun kop is ter nauwernood versierd met een begin van manen, en zij hebben een halsband van leer om den hals. Maar over eenigen tijd zal men ze slechts matig moeten vertrouwen, en na twee of drie jaren zullen ze gevaarlijk worden om er mede om te gaan. Men beweert echter dat de oude Negus THEODOROS, wanneer hij audiëntie gaf aan een vreemden gezant, altijd eenige leeuwen naast zich had, op welke hij achteloos leunde en die door geen keten in bedwang werden gehouden. Deze leeuwen behoorden tot hetzelfde ras, of liever tot dezelfde variëteit, als die van Choa, — eene variëteit die reeds afgebeeld is geworden in verscheiden jachttafereelen, die de wanden van oude Egyptische graven te Saqqarah en te Beni Hassan versieren. Het zou mij overigens gemakkelijk vallen talrijke voorbeelden aan te halen van Aziatische of Afrikaansche leeuwen, die in paleizen

of zelfs in partikuliere woningen even vrij als bonden leefden, die zich volkomen gehoorzaam jegens hunne meesters betoonden en deze zelfs op hunne wandelingen vergezelden. Maar ik geloof dat het onnoodig is om anekdoten, die vele malen verhaald zijn geworden en den meesten der lezers bekend zullen zijn, nogmaals te herhalen."

Tot dusver de heer OUSTALET. Ik voeg er slechts het volgende bij.

Dat er verschillende soorten, rassen, variëteiten van leeuwen bestaan, kan wel als zeker worden beschouwd. Het verschil tusschen deze, hoe in 't oog loopend en standvastig voor elke leeuwen telende landstreek, is evenwel niet zóó groot, dat er op grond van dat verschil *alleen* van verschillende *soorten* van leeuwen spraak kan zijn. Of die verscheidenheden toch als *soorten* zouden kunnen worden beschouwd, zou *dán* uitgemaakt kunnen worden, wanneer leeuwen en leeuwinnen van verschillend type weigeren mochten met elkander te paren, of wel jongen voortbrachten, die onder elkander niet productief bleken te zijn. Het doet er intusschen weinig toe of men die variëteiten soorten of rassen noemt. Overigens is het welbekend, dat tamme leeuwen aan de zijden van Egyptische Pharao's hebben gestreden, *wá*nneer deze in persoon aan veldslagen deel namen. Die leeuwen hebben ongetwijfeld tot dezelfde verscheidenheid behoort als die, welke THEODOROS bij het geven van audiëntie naast zich had.

D. L.